

มหาวิทยาลัยอังกฤษ : ๔. ความเป็นผู้ประกอบการ

นิยามหรือความหมาย ของความเป็นผู้ประกอบการของมหาวิทยาลัย ไม่ชัดเจน ไม่มีมาตรฐาน ผมขอรวบรวมมาจากการฟัง ถาม สังเกต และ ลปรร. กับคณะที่ไปดูงานด้วยกัน

หลังจากไปฟังการนำเสนอในการดูงาน และกลับมาไตร่ตรองแล้ว ผมพบว่า ความเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneurship) เป็นสมรรถนะ (competency) ที่ต้องก
อย่าง
หนึ่งของบัณฑิตทุกสาขา ในทุกประเทศ สำหรับยุคศตวรรษที่ ๒๑ โดยที่จริงๆ แล้ว ต้องมีการปลูกฝังพัฒนามาตั้งแต่อ่อนเข้ามหาวิทยาลัย และต้องยิ่งกระตุ้น
ในการเรียนรู้ระดับมหาวิทยาลัย

ผมตีความและนิยามเอาเองว่า ความเป็นผู้ประกอบการหมายถึง ความสามารถนำเอา “สินทรัพย์” (assets) ที่อยู่เฉยๆ ไม่ก่อประโยชน์ใดๆ
มาจัดการหรือดำเนินการให้เกิดมูลค่า คุณค่า หรือผลกำไร

เมื่อตีความและนิยามเช่นนี้แล้ว บทบาทของมหาวิทยาลัยกับความเป็นผู้ประกอบการจึงหมายถึง การที่มหาวิทยาลัยทำให้นักศึกษาของตน เปลี่ยนแปลงขั้นรากฐาน
(transform)

จากวิทยุญาณผู้บริโภค มาสู่วิทยุญาณผู้ผลิต หรือให้มีน้ำหนักของ วิทยุญาณผู้ผลิต มากกว่าวิทยุญาณผู้บริโภค

การตีความ และนิยามเช่นนี้ สอดคล้องกับแนวทาง 21st Century Learning ซึ่งเน้นที่เรียนโดยปฏิบัติ (learning by doing) เพื่อให้นักเรียน/นักศึกษา
เรียนโดยการผลิตหรือสร้างความรู้ ซึ่งก็คือ เป็นการนำเอา ความสามารถ หรือศักยภาพภายในตัว นศ. ที่อยู่เฉยๆ มาทำหน้าที่

“
ผู้ผลิต
”

ความรู้ เพื่อแบ่งแก่เพื่อน ในกระบวนการเรียนรู้เป็นทีม หรือเรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนเอื้อเฟื้อกัน ในลักษณะ

collaborative learning

ซึ่งก็จะช่วยบ่มเพาะนิสัยร่วมมือ

(collaboration)

หรือเป็นหุ้นส่วนกัน

(partnership)

ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญ

สำหรับการเป็นมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑

(21

st

Century Skills)

การหล่อหลอมวิญญานความเป็นผู้ประกอบการ กับการเรียนรู้ตามแนวทางแห่งศตวรรษที่ ๒๑ จึงเป็น ๒ หน้าของเหรียญเดียวกัน

ในระดับมหาวิทยาลัย / หน่วยงาน ต้องมีความสามารถในการหารายได้มาใช้ในการทำหน้าที่ สถาบันอุดมศึกษาให้แก่งสังคม มหาวิทยาลัยจึงเป็นผู้ประกอบการสังคม หรือที่ท่าน ศ. ดร. วิจิตร ศรีสะอ้าน เรียกว่า เป็นวิสาหกิจสังคม (Social Enterprise) คือทำธุรกิจเพื่อหารายได้มาเลี้ยงตัวเอง โดยหวัง ผลประกอบการหรือ “กำไร” เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อสังคม

ความสัมพันธ์กับรัฐ ตามอุดมคติของผู้ประกอบการ จึงไม่ใช่การ “ขอ” งบประมาณ แต่เป็นการเจรจากัน ว่ามหาวิทยาลัยนั้นๆ จะทำประโยชน์อะไรบ้าง ให้แก่งสังคม โดยรัฐ “ซื้อ” บริการเหล่านั้น ตามอัตราที่เหมาะสม กับคุณภาพของผลงาน ของมหาวิทยาลัยนั้น ที่เคยทำผลงานไว้

วิธีคิดแบบนี้ เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมไทยเพียงใด ผมไม่มีคำตอบ เพราะสังคมของเรา ยังมีลักษณะสังคมอุปถัมภ์ หรือต่างตอบแทนกัน แบบพวกใครพวกมัน ไม่ได้เน้นที่การซื้อบริการตามคุณภาพ ของผลงาน

ที่เราไปศึกษาดูงาน ได้เห็นความแตกต่างอย่างยิ่ง ระหว่างความเป็นผู้ประกอบการของ University of Northampton กับ UCL (University College London) เพราะสองมหาวิทยาลัยนี้มี

“
สินทรัพย์”

แตกต่างกัน คือ

UCL

เป็นมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นเยี่ยมของโลก มีผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชั้นแนวหน้า ดังนั้น กิจกรรมของ

Social Enterprise

ของเขาที่ชื่อ

[UCL Business](#)

ก็คือ

TLO (Technology Licensing Office)

ในชื่อเก๋นั่นเอง และกิจกรรม

SE

ของนักศึกษาของ

UCL

ก็มีอยู่บน

technology platform

ที่ได้จากผลงานวิจัย ของมหาวิทยาลัยนั่นเอง ดังกรณีทีศาสตราจารย์

Muki Haklay

เล่าให้เราฟังเรื่อง

[‘Extreme
Citizen Science’ Group](#)

ที่ผนวกพลังพลเมือง

(citizen)

กับพลังเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคม โดยที่ในที่นี้เทคโนโลยีคือ

Web-based mapping

โดยใช้

GPS

กิจกรรมหนึ่งที่กลุ่มนี้ทำ คือทำแผนที่เสียงรบกวน ที่ก่อมลภาวะทางเสียง

(noise pollution)

และอาจนำไปประยุกต์ใช้ดำเนินการแก้ปัญหาสังคมได้อีกมากมาย

อาจารย์ผู้นี้ได้ตั้ง

SE

ชื่อ

[Mapping for Change](#)

โดยได้รับการสนับสนุนจาก

UnLtd

แต่ SE ของ University of Northampton จุดแข็งคือนโยบายของมหาวิทยาลัย ที่ถือว่าตัวมหาวิทยาลัย ทั้งมหาวิทยาลัย เป็น SE (Social Enterprise) และทำหน้าที่สร้างคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะผู้ประกอบการ และมีจิตสาธารณะ คือเป็น

Social Entrepreneur

เท่าที่เราไปฟังนักศึกษา ๓ กลุ่มมาเล่ากิจการ SE ของเขา ก็อยู่บนฐานของความริเริ่มสร้างสรรค์ และประสบการณ์ของนักศึกษาแต่ละกลุ่มเป็นหลัก โดย นศ. คนที่ผมประทับใจที่สุดคือคุณ

Marvin

คนผิวดำผู้กล้าใจ จากเป็นเด็กเกร ก่อปัญหาให้แก่สังคม กลายเป็นนักธุรกิจ ตั้งบริษัทฝึกอบรมศิลปะการออกแบบ เพื่อการค้นพบตนเองของเยาวชน

อีกมิติหนึ่งของมหาวิทยาลัย นอร์ธแฮมตัน ในการยกระดับความเป็นมหาวิทยาลัย SE ของตน คือการเข้าไปถือหุ้นของ [CIC](#) (Community Interested Company) ชื่อ [Goodwill](#)

[Solutions](#)

ฐานธุรกิจ เพื่อสังคมของ

Goodwill Solutions

เป็นที่ฝึกจิตใจเพื่อสังคมให้แก่นักศึกษา

และเพื่อทำงานวิชาการด้าน ธุรกิจเพื่อสังคม จากประสบการณ์ของ

Goodwill Solutions

ส่วน SE ของมหาวิทยาลัย อ็อกซ์ฟอร์ด เน้นทำงานวิชาการด้านนี้

Entrepreneurship ในระดับอาจารย์ อาจารย์ต้องแสดงความสามารถในการหารายได้ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม หรือกล่าวใหม่ว่า ต้องแสดงหลักฐานว่าทำไมต้องมีตนเองอยู่ในหน่วยงาน หรืออยู่ในมหาวิทยาลัย ไม่ใช่บอกว่าตนเองสมัครเข้ามาทำงานแล้ว ต้องได้รับความมั่นคงในหน้าที่การงาน และรายได้

รายการดูงานรายการสุดท้ายเป็นหน่วยงานส่งเสริมวิทยุณานักประกอบการ (นักประกอบการทั่วไป ไม่ใช่ผู้ประกอบการสังคม) ให้แก่นักศึกษา ชื่อ [NACUE](#) (The National Association of College and University Entrepreneurs)

ซึ่งเป็นหน่วยงานไม่คำกำไร ตั้งขึ้นโดยนักศึกษา เมื่อ ๔ ปีที่แล้ว โดยทำกิจกรรม ๓ กลุ่ม (๑) เชื่อมโยงเครือข่าย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดธุรกิจโดยนักศึกษา (๒) จัดอีเวนต์ และการประชุม (๓) ทำวิจัย และสื่อสารนโยบาย

เนื่องจากทั้งรัฐบาล และหลายๆ ฝ่ายในสหราชอาณาจักร มองว่าประเทศจะพัฒนาและแข่งขันได้ในยุคนี้

ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง NACUE จึงพัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ในเวลา ๔ ปี โดยตอนนี้มีเจ้าหน้าที่ ๔๐ คน อายุเฉลี่ย ๒๓ ปี นี่คือนิยามของความเป็นผู้ประกอบการตัวจริง

ความเป็นผู้ประกอบการมี ๒ แบบ คือประกอบธุรกิจเพื่อกำไรตามแบบธุรกิจทั่วไป กับ ประกอบการเพื่อสังคม โดยที่ ๒ แบบนี้ไม่แยกกันเด็ดขาด เพราะธุรกิจกำไร ก็ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ ของสังคมด้วย ต้องไม่ประกอบธุรกิจโดยหวังกำไรสูงสุด โดยไม่เอาใจใส่ว่าตัวธุรกิจนั้นก่อผลร้ายต่อสังคม อย่างไรบ้าง ไม่สนใจลดผลร้ายลงไป ซึ่งนี่คือหลักการการประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม สรุปว่า ธุรกิจแบบแรก เน้นกำไรที่เป็นตัวเงินเป็นหลัก ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นรอง

ความเป็นผู้ประกอบการแบบที่สอง เน้นผลประโยชน์ต่อสังคมเป็นหลัก เงินกำไรเป็นรอง

ใน Ppt นำเสนอของ Prof. Muki Haklay ระบุนิยามของคำว่า ผู้ประกอบการสังคม (Social Entrepreneur) ดังนี้

- UnLtd นิยามว่า เป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ แรบบันดาลใจ ความมุ่งมั่น และการลงมือทำ เพื่อเปลี่ยนโลกให้ดีกว่าที่เป็นอยู่

- Ashoka นิยามว่า เป็นบุคคลที่มีวิธีที่แปลกใหม่ ในการแก้ปัญหาที่สำคัญของสังคม เป็นคนที่ทะเยอทะยาน และลงมือทำอย่างคั่งเส้นคงว เข้าไปแก้ปัญหาสำคัญของสังคม และเสนอแนวความคิดใหม่ เพื่อการเปลี่ยนแปลงในวงกว้าง

ผมเขียนบันทึกนี้แบบตีความสุดๆ ไม่ทราบว่าเป็นการตีความเข้าป่าเข้าดง ไปหรือไม่ ท่านผู้อ่านพึงอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

วิจารณ์ พานิช

๑๔ ก.ย. ๕๖

บันทึกนี้เขียนที่ [GotoKnow](#) โดย [Prof. Vicharn Panich](#)